

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ**

ΣΕ ΜΕΙΖΟΝΑ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 15 Σεπτεμβρίου 2021, με την εξής σύνθεση: Ιωάννης Σαρμάς, Πρόεδρος, Σωτηρία Ντούνη, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού, Αγγελική Μαυρουδή, Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Μαρία Αθανασοπούλου και Ασημίνα Σαντοριναίου, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Ελένη Λυκεσά, Σταμάτιος Πουλής, Δημήτριος Πέππας, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Σοφιανού, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Κωνσταντίνος Κρέπης, Νεκταρία Δουλιανάκη, Βασιλική Πέππα και Γρηγόριος Βαλληνδράς, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, κωλυομένης της Γενικής Επιτρόπου της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, Χρυσούλας Καραμαδούκη.

Για να αποφανθεί, κατ' εφαρμογή του άρθρου 162 παρ. 1 του ν. 4700/2020, επί του προδικαστικού ερωτήματος που υπέβαλε το Τέταρτο Τμήμα του Δικαστηρίου με τη 1217/2021 απόφασή του, αν η μεταβατική ρύθμιση του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, περί επιβολής προσωρινού, μέχρι 31.12.2018, ανώτατου ορίου ποσού 2.000 ευρώ στις καταβαλλόμενες ατομικές μηνιαίες συντάξεις, μεταξύ άλλων, των καθηγητών ΑΕΙ που είχαν καταστεί συνταξιούχοι του Δημοσίου έως την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, αντίκειται στα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 25 παρ. 1 και 4, 17 του Συντάγματος και στις από αυτά απορρέουσες αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών και της αναλογικότητας, στο επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένο ειδικό μισθολογικό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των καθηγητών ΑΕΙ, καθώς και στην αρχή της εύλογης αναλογίας αποδοχών ενέργειας και συντάξεων όσων εντάσσονται στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, αλλά και ειδικότερα των καθηγητών ΑΕΙ, και, τέλος, στις διατάξεις του άρθρου 1 του (πρώτου) προσθέτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

Το ως άνω ερώτημα ανέκυψε κατά την εκδίκαση της από ... (με αριθμό βιβλίου δικογράφων ...) αγωγής, όπως χωρίστηκε με τη ... Πράξη του Προέδρου του Τμήματος από την πολυπρόσωπη αγωγή κατατεθείσα στις ... (με αριθμό βιβλίου δικογράφων ...), των α) ..., κατοίκου ... (οδός ...), β) ..., κατοίκου Γλυφάδας (οδός ...), και γ) ..., κατοίκου ... (...), οι οποίοι παραστάθηκαν διά του πληρεξουσίου δικηγόρου τους Δημητρίου

Σπυρόπουλου (ΑΜ/ΔΣΑ 16963), ο οποίος κατέθεσε στις ... το από υπόμνημα,

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Αντιπροέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Γεωργίου Κανελλόπουλου και των Νομικών Συμβούλων του Κράτους Χαράλαμπου Μπρισκόλα και Νικολάου Καραγιώργη,

κατά του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ)», που εδρεύει στην Αθήνα (οδός Αγίου Κωνσταντίνου αρ. 8), και εκπροσωπείται νομίμως από τον Διοικητή του, ο οποίος παραστάθηκε, διά του Αντιπροέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Γεωργίου Κανελλόπουλου και του Νομικού Συμβούλου του Κράτους Νικολάου Καραγιώργη.

Ο Υπουργός Δικαιοσύνης, που κλητεύθηκε κατ' άρθρο 1 παρ. 1 περ. α' του ν. 2479/1997, παραστάθηκε ομοίως διά του Αντιπροέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Γεωργίου Κανελλόπουλου και των Νομικών Συμβούλων του Κράτους Χαράλαμπου Μπρισκόλα και Νικολάου Καραγιώργη.

Οι ως άνω παραστάτες για το Ελληνικό Δημόσιο, που εκπροσωπείται νομίμως από τον Υπουργό Οικονομικών, για το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ)», που εκπροσωπείται νομίμως από τον Διοικητή του, και για τον Υπουργό Δικαιοσύνης, κατέθεσαν στις ... τα από ... και ... υπομνήματα.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο των εναγόντων, ο οποίος ζήτησε να κριθεί αντίθετη προς το Σύνταγμα η επίμαχη διάταξη.

Τους εκπροσώπους του Ελληνικού Δημοσίου και του νπδδ με την επωνυμία «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ)», οι οποίοι, ζήτησαν να κριθεί σύμφωνη με το Σύνταγμα η επίμαχη διάταξη, άλλως να εφαρμοστούν οι διατάξεις του άρθρου 301 του ν. 4700/2020.

Τον Επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο οποίος ανέπτυξε προφορικά την από 15.9.2021 γνώμη του κατά τα αναφερόμενα στη συνημμένη έγγραφη πρότασή του και υποστήριξε ότι η υπό κρίση διάταξη αντίκειται στα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 25 παρ. 1 και 4, 17 του Συντάγματος και στις από αυτά απορρέουσες αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών και της αναλογικότητας, στο επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένο ειδικό μισθολογικό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των καθηγητών ΑΕΙ, καθώς και στην αρχή της εύλογης αναλογίας αποδοχών ενέργειας και συντάξεων όσων εντάσσονται στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων

λειτουργιών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, αλλά και ειδικότερα των καθηγητών ΑΕΙ, και, τέλος, στις διατάξεις του άρθρου 1 του (πρώτου) προσθέτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020, σε διαδικτυακή τηλεδιάσκεψη, που διενεργήθηκε μέσω της επίσημης κρατικής πλατφόρμας e:Presence.gov.gr, με τη συμμετοχή των Δικαστών που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τις Αντιπροέδρους Γεωργία Μαραγκού και Μαρία Αθανασοπούλου και τις Συμβούλους Ελένη Λυκεσά, Σταμάτιο Πουλή (ήδη Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου), Βασιλική Σοφιανού και Δέσποινα Τζούμα που είχαν κώλυμα (άρθρο 293 παρ. 3 του ν. 4700/2020).

Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Θεολογίας Γναρδέλλη και αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον νόμο

1. Με την, με αριθμό βιβλίου δικογράφων ..., αγωγή οι ενάγοντες, πολιτικοί συνταξιούχοι, πρώην Καθηγητές ΑΕΙ πλήρους απασχόλησης, ζητούν να αναγνωριστεί η υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου να καταβάλει νομιμοτόκως ως αποζημίωση, κατά το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (ΕισΝΑΚ), το ποσό των 12.886,50 ευρώ στην πρώτη ενάγουσα και το ποσό των 14.008,65 ευρώ στους δεύτερο και τρίτο ενάγοντα, αντιστοίχως.

2. Τα ανωτέρω ποσά αντιστοιχούν, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των εναγόντων, στη διαφορά των συντάξεων που έλαβαν και των ποσών που θα ελάμβαναν, εάν δεν εφαρμόζονταν επί των συντάξεών τους οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, οι οποίες προβάλλεται ότι είναι αντίθετες σε κανόνες υπέρτερης τυπικής ισχύος.

3. Το Τέταρτο Τμήμα υπέβαλε παραδεκτώς, σύμφωνα με το άρθρο 162 παρ. 1 του ν. 4700/2020, το προδικαστικό ερώτημα, αν η μεταβατική ρύθμιση του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, περί επιβολής προσωρινού, μέχρι 31.12.2018, ανώτατου ορίου ποσού 2.000 ευρώ στις καταβαλλόμενες ατομικές μηνιαίες συντάξεις, μεταξύ άλλων, των καθηγητών ΑΕΙ που είχαν καταστεί συνταξιούχοι του Δημοσίου έως την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, αντίκειται στα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 25 παρ. 1 και 4, 17 του Συντάγματος και στις από αυτά απορρέουσες αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών και της αναλογικότητας, στο επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένο ειδικό μισθολογικό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των καθηγητών ΑΕΙ, καθώς και

στην αρχή της εύλογης αναλογίας αποδοχών ενέργειας και συντάξεων όσων εντάσσονται στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών αλλά και ειδικότερα των καθηγητών ΑΕΙ, και, τέλος, στις διατάξεις του άρθρου 1 του (πρώτου) προσθέτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

4. Η Ολομέλεια υπενθυμίζει ότι η σύνταξη των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, ως θεσμική εγγύηση συνυφασμένη με την υπηρεσιακή τους ιδιότητα (ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, σκέψεις 42, 49, 57), συνδέεται με τον μισθό ενεργείας ως εγγενές στοιχείο του και άρα είναι συνέχιση αυτού (ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, σκέψεις 43, 54, 118, πρβλ. 1506/2016). Επιβάλλεται ως εκ τούτου το ύψος της σύνταξης όχι μόνο να διασφαλίζει ένα *minimum* επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης για την περίοδο του βίου τους μετά την παύση άσκησης των καθηκόντων τους, αλλά να καθορίζεται σε εύλογη αναλογία του ύψους του μισθού ενεργείας, λαμβανομένων υπόψη και των ιδιαιτεροτήτων της υπηρεσιακής τους ιδιότητας (ΕλΣυν Ολ. 1975/2021, σκέψη 24).

5. Εξ άλλου, όπως έγινε δεκτό με τη 1975/2021 απόφαση της Ολομέλειας (σκέψη 34), η αρχή της εύλογης αναλογίας σύνταξης και αποδοχών ενεργείας επιβάλλει τα ακόλουθα: (α) Την τήρηση μιας αναλογίας μεταξύ αποδοχών ενεργείας και συντάξεων, η πρακτική αποτελεσματικότητα της οποίας επιτάσσει τη διαμόρφωση του ύψους των συντάξεων, που για τους χαμηλούς μισθούς πρέπει να είναι «όσο το δυνατόν εγγύτερα», για τους μέσους «να μην απομακρύνονται αισθητά» και για τους υψηλούς μισθούς «να μη στοιχειοθετούν ανατροπή του επιπέδου ζωής» (ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, σκέψη 152). (β) Τη διατήρηση της εύλογης αυτής αναλογίας με τη μη επιβολή επί των συντάξεων βαρών που την ανατρέπουν χωρίς συνάρτηση με τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος (ΕλΣυν Ολ. 504 και 1477/2021). (γ) Την επιβολή βαρών κατά τρόπο συμβατό με τη λειτουργία της σύνταξης, λαμβάνοντας υπόψη την κλιμάκωση των συντάξεων, ανάλογα με το καθεστώς κάθε κατηγορίας, δηλαδή, τη σημασία του λειτουργήματος ή της υπηρεσίας, την ευθύνη που συνεπάγεται, τις υπηρεσιακές συνθήκες, τη θέση των δικαιούχων στην ιεραρχία, εν όψει και της αρχής της αξιοκρατίας, καθώς και με τη διάρκεια της απασχόλησης (ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, σκέψεις 124, 127, 145, 146, 149). (δ) Τη λήψη υπόψη για τον προσδιορισμό του ύψους της σύνταξης, σε περίπτωση περικοπής της λόγω δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών, των αποδοχών ενεργείας και όχι του κατώτατου ορίου προστασίας του ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης, κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, ώστε το βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων να μην αφίσταται ουσιωδώς από εκείνο που είχαν εξασφαλίσει κατά το τέλος του ενεργού υπηρεσιακού τους βίου και της καταληκτικής υπηρεσιακής και μισθολογικής τους εξέλιξης (ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, σκέψεις 119, 144).

(ε) Την αιτιολόγηση του καθορισμού του ύψους των συντάξεων των εξελθόντων της υπηρεσίας σε σχέση με τους τρέχοντες μισθούς των αντίστοιχων εν ενεργεία δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων, εν όψει των απαιτήσεων της εύλογης αναλογίας, όπως ανωτέρω εκτέθηκε, και των αρχών της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, ειδικότερη έκφραση των οποίων αποτελεί και η αρχή της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος (ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, σκέψεις 138, 150). Και (στ) την αιτιολόγηση του ύψους των μισθών και των συντάξεων σε σχέση με τρέχοντα δημοσιονομικά και οικονομικά δεδομένα (ΕλΣυν Ολ. 1277/2018, σκέψη 14).

6. Πρέπει τέλος να διευκρινισθεί ότι το εύλογο της αναλογίας εξαρτάται και από τις απαιτήσεις βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος σε βάθος δεκαετιών και από την ανάγκη διασφάλισης της δημοσιονομικής βιωσιμότητας εν γένει, που καθιστά αναγκαία την προβλεψιμότητα των δημοσίων εξόδων (ΕλΣυν Ολ. 1975/2021, σκέψη 27). Ως εκ τούτου, σε περιπτώσεις περικοπών συντάξεων με περιορισμένο χρονικό ορίζοντα (για καθορισμένο χρονικό διάστημα), το «εύλογο» του ύψους της περικοπής καθορίζεται και από το κατά πόσον η μεσοπρόθεσμη αυτή περικοπή, ως μέτρο διαρθρωτικό, εξυπηρετεί εν τέλει τη βιωσιμότητα, στο διηνεκές, του συνταξιοδοτικού συστήματος, η σχετική δε εκτίμηση του νομοθέτη αρκεί να προκύπτει από τις προπαρασκευαστικές εργασίες ψήφισης του νόμου (την αιτιολογική του έκθεση, την έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής, τα πρακτικά συνεδριάσεων της Βουλής και τις μελέτες που συνοδεύουν τον εν λόγω νόμο).

7. Με το άρθρο 13 του ν. 4387/2016, με τίτλο «Ανώτατο όριο καταβολής σύνταξης», θεσπίστηκε προσωρινό ανώτατο όριο στο ύψος των ήδη καταβαλλόμενων συντάξεων των υπαλλήλων και λειτουργών του Δημοσίου και των στρατιωτικών, ως εξής: «1. Μέχρι 31.12.2018 αναστέλλεται η καταβολή κάθε ατομικής μηνιαίας σύνταξης των προσώπων που είχαν ήδη καταστεί συνταξιούχοι μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος, κατά το μέρος που υπερβαίνει τις δύο χιλιάδες (2.000) ευρώ. Για την εφαρμογή του ανώτατου αυτού ορίου, λαμβάνονται υπόψη το καταβαλλόμενο ποσό συνυπολογιζόμενης της εισφοράς υγειονομικής περίθαλψης υπέρ ΕΟΠΥΥ και της Εισφοράς Αλληλεγγύης Συνταξιούχων του άρθρου 38 του Ν. 3863/2010 (Α' 115), όπως ισχύει, και των παραγράφων 11 και 12 του άρθρου 44 του Ν. 3986/2011 (Α' 152), όπως ισχύει. 2. Κατά την ίδια περίοδο, το άθροισμα του καθαρού ποσού των συντάξεων των παραπάνω προσώπων, που δικαιούται κάθε συνταξιούχος από οποιαδήποτε αιτία από το Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ. ή οποιονδήποτε ασφαλιστικό φορέα κύριας ή επικουρικής ασφάλισης δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ. (...) 3. Από 1.1.2019 καταβάλλεται το τυχόν υπερβάλλον ποσό που προκύπτει σε σχέση με [το]

ανώτατο όριο των παρ. 1 και 2 και το νέο ύψος των συντάξεων όπως θα προκύψει, σύμφωνα με την κατά το άρθρο 14 αναπροσαρμογή τους».

8. Με το άρθρο 14 του ίδιου νόμου, με τίτλο «Αναπροσαρμογή συντάξεων - προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων», όπως ίσχυε κατά την αρχική του διατύπωση, ορίστηκε ότι: «1. α. Σε εφαρμογή των ενιαίων κανόνων του Ε.Φ.Κ.Α. και των θεμελιωδών αρχών του άρθρου 1, οι ήδη καταβαλλόμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, κύριες συντάξεις αναπροσαρμόζονται, σύμφωνα με τα άρθρα 7, 8, 13 και 14, βάσει των διατάξεων των επόμενων παραγράφων. β. Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων, έως την έναρξη ισχύος του παρόντος, συντάξεων, για τον προσδιορισμό των συντάξιμων αποδοχών λαμβάνεται υπόψη ο συντάξιμος μισθός επί του οποίου κανονίστηκε η ήδη χορηγηθείσα σύνταξη, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος, με βάση τους κανόνες αναπροσαρμογής των συντάξιμων αποδοχών του Δημοσίου, που ίσχυαν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζεται κάθε άλλο σχετικό θέμα για την εφαρμογή της διάταξης αυτής. 2.α. Μέχρι την 31.12.2018, οι συντάξεις της προηγούμενης παραγράφου συνεχίζουν να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί κατά την 31.12.2014, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες διατάξεις. (...) β. Από 1.1.2019, εφόσον το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων αυτών είναι μεγαλύτερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό τους βάσει της παραγράφου 1, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προκύπτει σε εφαρμογή της παραγράφου 3. α. (...) β. Οι διατάξεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου με τις οποίες προβλέπεται αναπροσαρμογή ή αύξηση των συντάξεων που καταβάλλονται από αυτό, κατά τρόπο διαφορετικό από τον οριζόμενο στην περίπτωση α' ή με βάση τις ισχύουσες κάθε φορά μισθολογικές διατάξεις, καταργούνται. 4. Από την 1.1.2017 και ανά τριετία, η Εθνική Αναλογιστική Αρχή εκπονεί υποχρεωτικά αναλογιστικές μελέτες, οι οποίες επικυρώνονται από την Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αντικείμενο τη συνεχή παρακολούθηση της εξέλιξης της εθνικής συνταξιοδοτικής δαπάνης. Με ειδικό νόμο ανακαθορίζονται οι συντάξεις με στόχο τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος. Το ύψος των ανωτέρω δαπανών για την εθνική, την ανταποδοτική και την επικουρική σύνταξη, προβαλλόμενο έως το έτος 2060, δεν πρέπει να υπερβαίνει το περιθώριο αύξησης των 2,5 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ, με έτος αναφοράς το 2009.».

9. Η ανωτέρω περίπτωση β της παραγράφου 2 του άρθρου 14 αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του ν. 4472/2017 (Α' 74/19.5.2017), ως εξής: «β. Από την 1.1.2019, αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων αυτών είναι μεγαλύτερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό τους βάσει της παραγράφου 1, το υπερβάλλον ποσό περικόπτεται. Το ποσό που περικόπτεται κατά τα ανωτέρω δεν μπορεί να υπερβαίνει το δεκαοκτώ τοις εκατό (18%) της καταβαλλόμενης κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος κύριας σύνταξης του δικαιούχου. Αν, μετά την εφαρμογή της ρύθμισης του ανωτέρω εδαφίου, το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων είναι μεγαλύτερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό τους βάσει της παραγράφου 1, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προκύπτει κατ' εφαρμογή της παραγράφου 3».

10. Το ίδιο εδάφιο αντικαταστάθηκε εκ νέου με την παράγραφο 1 του άρθρου 1 του ν. 4583/2018 (Α' 212/18.12.2018) ως εξής: «β. Από 1.1.2019, αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων αυτών είναι μεγαλύτερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με την παράγραφο 1, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προκύπτει κατ' εφαρμογή της παραγράφου 3, όπως ισχύει.».

11. Τέλος, στο άρθρο 25 του ν. 4670/2020 (Α' 43/28.2.2020), με το οποίο το άρθρο 14 του ν. 4387/2016 τροποποιήθηκε εκ νέου, ορίζεται: «Στο άρθρο 14 του ν. 4387/2016 προστίθεται νέα παράγραφος 3, η υφιστάμενη παράγραφος 3 του άρθρου 14 του ν. 4387/2016 αναριθμείται σε 4 και τροποποιείται, και η υφιστάμενη παράγραφος 4 αναριθμείται σε 5. Το άρθρο 14 του ν. 4387/2016 διαμορφώνεται ως εξής: (...) 1. α. Σε εφαρμογή των ενιαίων κανόνων του Ε.Φ.Κ.Α. και των θεμελιωδών αρχών του άρθρου 1, οι ήδη καταβαλλόμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, κύριες συντάξεις αναπροσαρμόζονται, σύμφωνα με τα άρθρα 7, 8, 13 και 14, βάσει των διατάξεων των επόμενων παραγράφων. β. Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων, έως την έναρξη ισχύος του παρόντος, συντάξεων, για τον προσδιορισμό των συντάξιμων αποδοχών λαμβάνεται υπόψη ο συντάξιμος μισθός επί του οποίου κανονίστηκε η ήδη χορηγηθείσα σύνταξη, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος, με βάση τους κανόνες αναπροσαρμογής των συντάξιμων αποδοχών του Δημοσίου, που ίσχυαν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος (...) 2. α. Μέχρι τις 31.12.2018, οι συντάξεις της προηγούμενης παραγράφου συνεχίζουν να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί κατά την 31.12.2014, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες διατάξεις. (...) β. Από την 1.1.2019, αν το καταβαλλόμενο ποσό των

συντάξεων αυτών είναι μεγαλύτερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με την παράγραφο 1, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προκύπτει κατ' εφαρμογή της παραγράφου 4. (...)

3. α. Από την 1.10.2019 οι συντάξεις που έχουν απονεμηθεί ή εκκρεμεί η απονομή τους μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, υπολογίζονται εκ νέου σύμφωνα με τα ποσοστά αναπλήρωσης του πίνακα 2 της παραγράφου 5 του άρθρου 8. Από την 1.10.2019, καταβάλλονται τυχόν προκύπτουσες αυξήσεις στη σύνταξη. Αν το ποσό των συντάξεων αυτών, όπως επανυπολογίζεται, είναι μικρότερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με τον πίνακα 1 της παραγράφου 5 του άρθρου 8, το ποσό της διαφοράς που προκύπτει εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά. β.α) Οι κύριες συντάξεις που έχουν απονεμηθεί ή εκκρεμεί η απονομή τους πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 και έχουν επανυπολογισθεί σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 υπολογίζονται εκ νέου από 1.10.2019 σύμφωνα με τα ποσοστά αναπλήρωσης του πίνακα 2 της παραγράφου 5 του άρθρου 8. β.β) Από την 1.10.2019 αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων είναι μεγαλύτερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με τον πίνακα 2 της παραγράφου 5 του άρθρου 8, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προκύπτει κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 4α του παρόντος άρθρου. (...)

4. α. (...) β. Οι διατάξεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου με τις οποίες προβλέπεται αναπροσαρμογή ή αύξηση των συντάξεων που καταβάλλονται από αυτό, κατά τρόπο διαφορετικό από τον οριζόμενο στην περίπτωση α' ή με βάση τις ισχύουσες κάθε φορά μισθολογικές διατάξεις, καταργούνται. 5. (...)

12. Στην αιτιολογική έκθεση του ως άνω άρθρου 13 του ν. 4387/2016 περί ανώτατου ορίου καταβολής σύνταξης αναφέρονται τα εξής: «Με το άρθρο 13 προβλέπονται τα ανώτατα ποσά συντάξεων που θα καταβάλλονται μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής. Σκοπός της μεταβατικής αυτής διάταξης είναι η οικονομική εξυγίανση του ασφαλιστικού συστήματος και η άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων, ενώ με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η περαιτέρω επιβάρυνση των δικαιούχων μεσαίων και χαμηλών και παράλληλα διασφαλίζεται μεσοπρόθεσμα η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος. Σημειωτέον ότι η ρύθμιση αυτή δεν είναι διαρκής, εφόσον δεν καθιερώνει εις το διηνεκές το προβλεπόμενο ανώτατο όριο. Απλώς αναστέλλεται η καταβολή του επιπλέον του ανωτάτου ορίου τμήματος της σύνταξης, δεν περικόπτεται αυτό οριστικά. Θα καταβληθεί αυτό μετά τη λήξη του προγράμματος προσαρμογής και μετά τον επανυπολογισμό της

οικείας σύνταξης, σύμφωνα με το άρθρο 14. Άλλωστε, κατά την πάγια νομολογία το ύψος των συνταξιοδοτικών παροχών δεν αποτελεί σταθερό ποσό, αλλά δύναται να μεταβάλλεται είτε επί τα βελτίω είτε επί τα χείρω, ανάλογα με τις εκάστοτε οικονομικές συνθήκες και, σύμφωνα πάντοτε με αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία εξειδικεύει ο νομοθέτης, εντός των ορίων της ευρείας εξουσίας που αυτός διαθέτει (...). Περαιτέρω, δεν κατοχυρώνεται, με βάση τη νομολογία του ΕΔΔΑ δικαίωμα σε μισθό ή σύνταξη ορισμένου ύψους (...) με συνέπεια να μην αποκλείεται, κατ' αρχήν, διαφοροποίηση του ύψους συνταξιοδοτικής παροχής αναλόγως με τις εκάστοτε επικρατούσες συνθήκες. Επιπρόσθετα, (...) με βάση το ευρωπαϊκό δίκαιο και την αρχή της αναλογικότητας, σύμφωνα με την νομολογία του ΕΔΔΑ, εξασφαλίζεται δίκαιη ισορροπία ανάμεσα στην προσβολή των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και την εξυπηρέτηση δημοσίου σκοπού, ο οποίος έγκειται στην αποκατάσταση της ισορροπίας του κοινωνικού προϋπολογισμού (...). Άλλωστε, βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), το δίκαιο της Ένωσης δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη, όταν θεσπίζουν μέτρα στον τομέα των συντάξεων, να λαμβάνουν υπόψη όχι μόνο λόγους πολιτικού, κοινωνικού ή δημογραφικού χαρακτήρα, αλλά και δημοσιονομικούς λόγους, εφόσον διασφαλίζεται η γενική αρχή της απαγόρευσης διακρίσεων λόγω ηλικίας. (...).».

13. Επίσης, στην Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής των Ελλήνων, που συνόδευε το σχέδιο του ανωτέρω ν. 4387/2016 κατά την υποβολή του προς ψήφιση, αναφέρεται, ειδικώς όσον αφορά το ως άνω περί ανώτατου ορίου καταβολής σύνταξης άρθρο 13 του νόμου, ότι: «(...) Υπό το φως (...) τόσο της πρόσφατης νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας όσο και της (...) νομολογίας του ΕΔΔΑ, πρέπει να σταθμισθεί αν οι προτεινόμενες ειδικότερες ρυθμίσεις, οι οποίες θέτουν ανώτατα όρια στο ποσό καταβολής μίας ή περισσότερων συντάξεων, διαταράσσουν τη δίκαιη ισορροπία που πρέπει να υφίσταται μεταξύ αφενός της προσβολής της σύνταξης ως περιουσιακού αγαθού, το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, και αφετέρου του δημόσιου συμφέροντος, καθώς και αν αυτές οι περικοπές οδηγούν σε πτώση του βιοτικού επιπέδου των συνταξιούχων και μισθωτών τέτοια, που θα συνιστούσε προσβολή της αξιοπρέπειάς τους».

14. Περαιτέρω, ως προς τις αρχικές ρυθμίσεις του άρθρου 14 περί αναπροσαρμογής των ήδη καταβαλλόμενων κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 συντάξεων, στην αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού αναφέρονται, μεταξύ άλλων, και τα ακόλουθα: «Με βάση το άρθρο 14, επανυπολογίζονται οι συντάξεις που ήδη καταβάλλονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. (...) Εντούτοις, ο νομοθέτης επιλέγει να εισάγει μία ευνοϊκή μεταχείριση για τους ήδη συνταξιούχους προβλέποντας

ρητά ότι μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής οι συντάξεις συνεχίζουν να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί κατά την 31.12.2014, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις, παρακρατούμενης της εισφοράς υπέρ υγειονομικής περίθαλψης (...) η συγκεκριμένη πρόβλεψη στοχεύει στο σεβασμό της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, όπως αυτή προστατεύεται, τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στην περίπτωση που το ποσό της σύνταξης, όπως επανυπολογίζεται, είναι μεγαλύτερο από το ήδη καταβαλλόμενο, η διαφορά καταβάλλεται σταδιακά, σε βάθος πενταετίας. (...).

15. Εξ άλλου, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4472/2017, με το άρθρο 1 παρ. 2 του οποίου προβλέφθηκε το πρώτον, κατά τα ήδη εκτεθέντα, περικοπή, από 1.1.2019, μέχρι ποσοστού 18%, του ποσού της ήδη καταβαλλόμενης σύνταξης, που, μετά την αναπροσαρμογή, υπερβαίνει το προκύπτον βάσει των νέων, ενιαίων κανόνων υπολογισμού ποσό, ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Η ρύθμιση αυτή κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να εξασφαλιστεί η επιτυχής ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης στο πλαίσιο του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και να επιτευχθεί σταθερή και άμεση χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας. Απαραίτητη προϋπόθεση προς τούτο είναι η περιστολή της συνταξιοδοτικής δαπάνης κατά ποσοστό 1% του ΑΕΠ για το έτος 2019, η οποία επιτρέπει την περιχαράκωση της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος. (...) Λαμβάνοντας δε υπόψη την αρχή της ίσης κατανομής των βαρών, προβλέπεται ότι η μείωση της συνταξιοδοτικής δαπάνης θα επιτευχθεί μόνο μέσω της αναπροσαρμογής των συντάξεων εκείνων, το ποσό των οποίων είναι μεγαλύτερο από αυτό που προκύπτει σε εφαρμογή των ενιαίων κανόνων, ούτως ώστε να μην θίγεται η αλληλεγγύη μεταξύ παλαιών και νέων συνταξιούχων (...) [και] να μην διαταραχθεί σημαντικά και αιφνιδίως το επίπεδο διαβίωσης της συγκεκριμένης κατηγορίας συνταξιούχων».

16. Προσέτι, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4583/2018, σχετικά με το άρθρο 1 παρ. 2 αυτού, με το οποίο αντικαταστάθηκε εκ νέου η ως άνω περίπτωση β της παρ. 2 του άρθρου 14, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι: «(...) Οι θεσπιζόμενες με το ν. 4472/2017 (Α'74) ρυθμίσεις περί απομείωσης της προσωπικής διαφοράς από την 1.1.2019 στο πλαίσιο του νέου τρόπου υπολογισμού των συντάξεων, υπαγορεύτηκαν από την ανάγκη εξασφάλισης της επιτυχούς ολοκλήρωσης της δεύτερης αξιολόγησης, στο πλαίσιο του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, της επίτευξης άμεσης χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας και της συνακόλουθης διαμόρφωσης του αναγκαίου περιβάλλοντος σταθερότητας αυτής, προϋποθέσεις απολύτως αναγκαίες για τον προσδιορισμό ουσιαστικών μέτρων ρύθμισης του ελληνικού δημόσιου χρέους. Πλην όμως, τα δεδομένα

που υφίσταντο κατά την ψήφιση του ν. 4472/2017 έχουν αλλάξει σημαντικά. Ήδη σήμερα μετά την ολοκλήρωση των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής και την οριστική έξοδο της χώρας από τα Μνημόνια, αποδείχθηκε πλήρως ότι η Ελλάδα έχει κατορθώσει να επιτύχει το δημοσιονομικό της στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα, στόχος που μπορεί πλέον να επιτευχθεί και χωρίς το μέτρο της απομείωσης της προσωπικής διαφοράς στο πλαίσιο του επανυπολογισμού των συντάξεων, το οποίο, άλλωστε, είναι μέτρο μη διαρθρωτικού χαρακτήρα. Τα υπερπλεονάσματα του ΕΦΚΑ, τα οποία αναμένονται να αυξηθούν ακόμη περισσότερο από την αύξηση των εισπραττόμενων εισφορών λόγω της ενίσχυσης της αγοράς εργασίας και της συνακόλουθης βελτίωσης της απασχόλησης, στα πλαίσια και της εν γένει αναπτυξιακής κατεύθυνσης της χώρας και της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας, αποδεικνύουν ότι το ανωτέρω μέτρο είναι μη δημοσιονομικά αναγκαίο για την ισορροπία και τη βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, η οποία έχει πλήρως διασφαλιστεί».

17. Τέλος, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4670/2020, σχετικά με το άρθρο 25 αυτού, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι: «(...) Για όλες τις απονεμηθείσες συντάξεις, καθώς και τις αιτήσεις συνταξιοδότησης που έχουν υποβληθεί έως 30.9.2019, αν το ποσό των συντάξεων αυτών όπως επαναυπολογίζεται είναι μικρότερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με τα προϊσχύοντα ποσοστά αναπλήρωσης, το ποσόν της διαφοράς που προκύπτει εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά. Προβλέπεται περαιτέρω ότι οι επανυπολογισθείσες, σύμφωνα με την παράγραφο 1 και 2 του άρθρου 14 του ν. 4387/2016, υπολογίζονται εκ νέου από 1.10.2019 με βάση τα νέα ποσοστά αναπλήρωσης. Από 1.10.2019, αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων σύμφωνα με τις διατάξεις πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 είναι μεγαλύτερο εκείνου που προκύπτει από τον επαναυπολογισμό τους σύμφωνα με τον πίνακα 2 της παραγράφου 5 του άρθρου 8 του ίδιου νόμου, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά (...) Σκοπός της παρούσας ρύθμισης είναι η εφαρμογή των νέων ποσοστών αναπλήρωσης στις ήδη καταβαλλόμενες κύριες συντάξεις, καθώς επίσης σε αυτές των οποίων εκκρεμεί ο υπολογισμός τους και σε αυτές που έχουν επαναυπολογιστεί, έτσι ώστε οι δικαιούχοι όλων των ανωτέρω συντάξεων να δουν στις συντάξεις τους τις τυχόν αυξήσεις, οι οποίες θα προκύψουν από την αναπροσαρμογή των ποσοστών αναπλήρωσης και εν τέλει καμία σύνταξη να μην μειωθεί. Ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη πρόβλεψη στοχεύει στον σεβασμό της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και στην προστασία όλων των συνταξιούχων διαμορφώνοντας ένα συνταξιοδοτικό και ασφαλιστικό νομικό πλαίσιο, το οποίο θα διασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. (...)».

18. Οι ενάγοντες είναι πολιτικοί συνταξιούχοι, πρώην καθηγητές ΑΕΙ πλήρους απασχόλησης. Η πρώτη εξ αυτών είχε συντάξιμο μισθό 3.857,67 ευρώ, σύμφωνα με τον οποίο κανονίστηκε σ' αυτή μηνιαία σύνταξη 3.259,73 ευρώ, ο δεύτερος ενάγων είχε συντάξιμο μισθό 3.164,80 ευρώ, σύμφωνα με τον οποίο κανονίστηκε σ' αυτόν μηνιαία σύνταξη 2.785,02 ευρώ, τέλος, ο τρίτος ενάγων είχε συντάξιμο μισθό 3.671,40 ευρώ, σύμφωνα με τον οποίο κανονίστηκε σ' αυτόν μηνιαία σύνταξη 3.230,83 ευρώ, η οποία κατόπιν διαδοχικών αυξήσεων ανήλθε στα 3.419,50 ευρώ. Κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα οι συντάξεις αυτών, πριν από τη μείωσή τους κατ' εφαρμογή του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, ανέρχονταν σε 2.859,10 ευρώ για την πρώτη ενάγουσα και σε 2.933,91 ευρώ για καθέναν από τους λοιπούς δύο ενάγοντες, ήτοι η μείωση της μηνιαίας σύνταξης ανέρχεται σε 859,10 ευρώ για την πρώτη και σε 933,91 ευρώ για καθέναν από τους άλλους 2 ενάγοντες. Το καθαρό δε ποσό σύνταξης που δικαιούνταν τον Δεκέμβριο του έτους 2018 οι ενάγοντες, μετά την αφαίρεση από το ανώτατο όριο των 2.000 ευρώ των προβλεπόμενων κρατήσεων (υγειονομική περίθαλψη και εισφορά αλληλεγγύης συνταξιούχων) και του παρακρατούμενου φόρου διαμορφώνεται σε ύψος μικρότερο των 1.500 ευρώ (ειδικώς, για την πρώτη ενάγουσα, σε 1.474,25 ευρώ, για τον δεύτερο ενάγοντα σε 1.449,03 ευρώ και για τον τρίτο ενάγοντα σε 1.450,65 ευρώ).

19. Με την αγωγή τους οι ανωτέρω ζητούν να αναγνωριστεί η υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου να καταβάλει, νομιμοτόκως, ως αποζημίωση κατά το άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ, στην πρώτη ενάγουσα το ποσό των 12.886,50 ευρώ και στους δεύτερο και τρίτο ενάγοντα, αντιστοίχως, το ποσό των 14.008,65 ευρώ. Τα ανωτέρω ποσά αντιστοιχούν, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, στη διαφορά των συντάξεων που έλαβαν για το χρονικό διάστημα από 1.10.2017 έως 31.12.2018 και των ποσών που θα ελάμβαναν, εάν δεν εφαρμόζονταν επί των συντάξεών τους οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 13 του ν. 4387/2016 περί επιβολής ανώτατου ορίου 2.000 ευρώ στις καταβαλλόμενες συντάξεις, οι οποίες, όπως προβάλλεται και κατ' εκτίμηση του δικογράφου, αντίκεινται στις συνταγματικά κατοχυρωμένες αρχές της αναλογικότητας, της ισότητας και της προστασίας της ιδιοκτησίας, στο ιδιαίτερο συνταγματικά κατοχυρωμένο συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημόσιων λειτουργών που υπάγονται σε ειδικό μισθολόγιο, στην συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή αναλογίας μεταξύ της σύνταξης και αποδοχών ενεργείας των εναγόντων δημοσίων λειτουργών, συνταξιούχων καθηγητών ΑΕΙ, και, τέλος, στην ασφάλεια δικαίου.

20. Βασική υποχρέωση του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως δικαιοδοτούστος οργάνου είναι να προστατεύει τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα των προσφευγόντων ενώπιόν του διαδίκων, όταν υφίσταται η

παραβίασή τους με ενέργειες των κρατικών αρχών. Δεν δικαιούται όμως το Ελεγκτικό Συνέδριο, σεβόμενο τη θεμελιώδη δημοκρατική αρχή της διάκρισης των λειτουργιών, να δικαιοδοτεί κατά τρόπο που στοιχειοθετεί, ως προς τις συνέπειες που αυτό συνεπάγεται, άσκηση ενεργού πολιτικής υπαγόμενης κατά το αντικείμενό της στο πεδίο της κυβερνητικής λειτουργίας. Τέτοια επέμβαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως δικαιοδοτούντος οργάνου στο πεδίο της άσκησης ενεργού πολιτικής - όταν δεν εγείρεται σχετικώς ζήτημα απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή πρόδηλης παραβίασης της αναλογικής ισότητας - στοιχειοθετεί η εκ μέρους του επίλυση διαφοράς περί περικοπής συντάξεων, κατά τρόπο που συνεπάγεται αλυσιδωτές δημοσιονομικές συνέπειες πλήττουσες βασικές επιλογές της νομοθετικής εξουσίας στην προσπάθειά της να αποτρέψει καθαρό και άμεσο κίνδυνο προσβολής του γενικού συμφέροντος. Στην εξεταζόμενη περίπτωση η επίδικη περικοπή επιβλήθηκε ως μέσο δημοσιονομικής προσαρμογής, προκειμένου, υπό συνθήκες καθαρού και άμεσου κινδύνου διακοπής της χρηματοδότησης του Δημοσίου, να τηρηθούν έναντι των δανειστών αυτού οι υποχρεώσεις της Χώρας για την περιστολή των κρατικών δαπανών και ειδικότερα για τον έλεγχο της συνταξιοδοτικής δαπάνης. Από τα όσα αναφέρθηκαν σε προηγούμενες σκέψεις (βλ. ιδίως σκέψεις 12, 15 και 16) προκύπτει ότι ο νομοθέτης επέλεξε τη λύση της επίδικης περικοπής, κρίνοντας αυτήν ως κοινωνικώς δικαιότερη ενόψει της περιορισμένης χρονικής ισχύος αυτής, έχοντας αφ' ενός σταθμίσει και αποκλείσει άλλες προσφερόμενες λύσεις, και μη έχοντας αφ' ετέρου περιθώρια, λόγω της δημοσιονομικής κρίσης και της προκύψασας ύφεσης της οικονομίας, ούτε αύξησης της φορολογικής επιβάρυνσης ούτε προσφυγής σε περαιτέρω δανεισμό. Εξ άλλου, το Δικαστήριο, παρατηρώντας τα πραγματικά δεδομένα που αφορούν τους συγκεκριμένους ενάγοντες (βλ. σκέψη 18), κρίνει ότι το επίδικο μέτρο περικοπής, το οποίο έχει προσωρινό και όχι πάγιο χαρακτήρα όπως αναφέρθηκε ήδη, δεν είναι τέτοιας φύσης που να επάγεται απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση των εναγόντων, ούτε, ενόψει του πνεύματος επιβολής θυσιών με άξονα την κοινωνική δικαιοσύνη επί του οποίου κινήθηκε ο νομοθέτης (βλ. σκέψεις 12 και 15), το ίδιο μέτρο, εφαρμοζόμενο στους ενάγοντες, μπορεί να κριθεί ως παραβιάζον προδήλως την αναλογική ισότητα, καθόσον οι ενάγοντες, λόγω των υψηλών συνταξιοδοτικών εισοδημάτων τους σαφώς διακρίνονταν ως κατηγορία των λοιπών συνταξιούχων και συνεπώς ευλόγως μπορούσε να επιβάλει σε αυτούς ο νομοθέτης μεγαλύτερη θυσία χάριν του γενικού συμφέροντος. Συνεπώς, δεν εγείρεται ζήτημα αντίθεσης της επίδικης παραπομπής στο Σύνταγμα, ούτε σε άλλη υπερνομοθετικής ισχύος ρύθμιση.

21. Κατά την ειδικότερη γνώμη των Αντιπροέδρων Αγγελικής Μαυρουδή και Ασημίνας Σαντοριναίου και των Συμβούλων Γεωργίου Βοΐλη και Δημητρίου Τσακανίκα, η σύσταση με τον ν. 4387/2016 του

ΕΦΚΑ και πλέον e-ΕΦΚΑ, ως εθνικού συνταξιοδοτικού φορέα, συνιστά θεσμική μεταρρύθμιση που οργανώνεται στην πλέον ευρεία εθνική, διαταμειακή, διεπαγγελματική και διαγενεακή βάση αναδιανομής και αλληλεγγύης, αποσκοπεί δε στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του εθνικού συνταξιοδοτικού συστήματος με ένα εύλογο ποσοστό αποταμίευσης για τις επόμενες γενεές, που επιβάλλει μία δίκαιη κατά την αντίληψη του νομοθέτη συμμετοχή των ενεργών ασφαλισμένων, των νέων συνταξιούχων αλλά και των παλαιών συνταξιούχων του ειδικού καθεστώτος του Δημοσίου, για την άμεση αντιμετώπιση χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων που διακυβεύουν την ευρύτερη δημοσιονομική βιωσιμότητα της Χώρας (βλ. συναφώς τις επισημάνσεις στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4387/2016 και ιδίως ως προς τη σοβαρή και διαρκή επιδείνωση της αναλογίας εργαζομένων/συνταξιούχων λόγω του οξυμένου δημογραφικού προβλήματος της χώρας, τη διαρκή μείωση των θέσεων απασχόλησης και αύξηση των θέσεων μερικής απασχόλησης λόγω της υψηλής ανεργίας, δραστική μείωση των αποδοχών, υφιστάμενες παθογένειες του συστήματος κ.λπ.). Επομένως, στον βαθμό που το ενεργό εισόδημα των μισθωτών του Δημοσίου και εν συνόλω του ενεργού πληθυσμού, λόγω της συνεχιζόμενης, κατά τον χρόνο επιβολής της επίμαχης περικοπής, δημοσιονομικής κρίσης και της ύφεσης της οικονομίας, εκτιμήθηκε από τον νομοθέτη ότι έχει εξαντλήσει τις δυνατότητες συμβολής του στη βιωσιμότητα του εθνικού συνταξιοδοτικού συστήματος, η για περιορισμένο χρονικό διάστημα επίρριψη του σχετικού βάρους και στην κατηγορία των παλαιών συνταξιούχων που λάμβαναν μηνιαίως υψηλά για τα δεδομένα της εισαγόμενης με τον ν. 4387/2016 συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης ποσά σύνταξης, ως μέτρο διόρθωσης και εξισορρόπησης του συστήματος διανομής των παροχών με διαρθρωτικό και όχι αμιγώς δημοσιονομικό πρόσημο, δεν ισοδυναμεί με επιβολή αδικαιολόγητων μονομερών βαρών επί των συντάξεων της συγκεκριμένης κατηγορίας συνταξιούχων. Ως εκ τούτου, δεν παραβιάζεται η απαίτηση του δεύτερου κριτηρίου της αρχής της εύλογης αναλογίας αποδοχών και συντάξεων (βλ. ανωτ. σκέψη 5 στοιχ. β), ούτε θίγονται οι αρχές της αναλογικής ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών.

22. Μειοψήφησαν ο Αντιπρόεδρος Κωνσταντίνος Κωστόπουλος και οι Σύμβουλοι Θεολογία Γναρδέλλη, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Βασιλική Πέππα και Γρηγόριος Βαλληνδράς, οι οποίοι διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: **22.1.** Από την αιτιολογική έκθεση της διάταξης και ειδικότερα από την αόριστη αναφορά στην «οικονομική εξυγίανση του ασφαλιστικού συστήματος», στην «άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων», και στη διασφάλιση «μεσοπρόθεσμα [της] βιωσιμότητα[ς] του ασφαλιστικού συστήματος», δεν προκύπτει ότι η επίμαχη περικοπή έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα, εντασσόμενη στο πλαίσιο της επιχειρούμενης με τον ν. 4387/2016 ευρύτερης συνταξιοδοτικής

μεταρρύθμισης, αλλά η επιβολή ανώτατου ορίου στις καταβαλλόμενες συντάξεις αποτελεί οριζόντιο εξισωτικό μέτρο με αμιγώς δημοσιονομικό πρόσημο. **22.2.** Εξάλλου, ο ίδιος ο νομοθέτης, στην αιτιολογική έκθεση της διάταξης του άρθρου 1 παρ. 2 του ν. 4583/2018, χαρακτήρισε το μέτρο της απομείωσης της προσωπικής διαφοράς έως 18% επί των συντάξεων ως μη διαρθρωτικού χαρακτήρα, πολλώ μάλλον η προσωρινή επιβολή ανώτατου ορίου σε συντάξεις βάσει αριθμητικού κριτηρίου δεν αποτελεί διαρθρωτικό μέτρο. **22.3.** Δεν προκύπτει ότι για την περικοπή συνεκτιμήθηκε το συνταγματικά κατοχυρωμένο ειδικό μισθολογικό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των καθηγητών ΑΕΙ, αλλά με αριθμητικό μόνο κριτήριο αυτοί εξισώθηκαν με όλες τις κατηγορίες των συνταξιούχων που αναφέρονται στον νόμο, ούτε συνεκτιμήθηκε το σωρευτικό αποτέλεσμα των διαδοχικών δημοσίων βαρών που έχουν επιβληθεί σ' αυτούς (βλ. αναλυτικά την ΕλΣυν Ολ. 1506/2016 για τους συνταξιούχους, πρώην μέλη ΔΕΠ ΑΕΙ). **22.4.** Δεν αιτιολογείται ούτε προκύπτει, βάσει συγκεκριμένων εκτιμήσεων, η αναγκαιότητα της θέσπισης τέτοιων δραστικών μειώσεων στις συντάξεις των καθηγητών ΑΕΙ, προκειμένου να επιτευχθεί η σκοπούμενη με τις ρυθμίσεις του ν. 4387/2016 διατήρηση της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος. Αντιθέτως, από τις παραδοχές του νομοθέτη στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4583/2018, σχετικά με το άρθρο 1 παρ. 2 αυτού (με το οποίο τελικά δεν εφαρμόστηκε η προαναφερθείσα μείωση κατά 18%, στην καταβολή του υπερβάλλοντος ποσού των 2.000 ευρώ από 1.1.2019), όπου συγκεκριμένα αναφέρεται ότι: «... Ήδη σήμερα ... αποδείχθηκε πλήρως ότι η Ελλάδα έχει κατορθώσει να επιτύχει το δημοσιονομικό της στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα, στόχος που μπορεί πλέον να επιτευχθεί και χωρίς το μέτρο της απομείωσης της προσωπικής διαφοράς ... το οποίο, άλλωστε, είναι μέτρο μη διαρθρωτικού χαρακτήρα. Τα υπερπλεονάσματα του ΕΦΚΑ ..., αποδεικνύουν ότι το ανωτέρω μέτρο είναι μη δημοσιονομικά αναγκαίο για την ισορροπία και τη βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, η οποία έχει πλήρως διασφαλιστεί», διαφαίνεται ότι μεσοπρόθεσμα, για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο της επιβολής του εν λόγω ανώτατου ορίου, δεν ήταν οξύ το πρόβλημα της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος. **22.5.** Από τις διαδοχικές, μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, τροποποιήσεις του ν. 4387/2016, όσον αφορά τον υπολογισμό του δικαιούμενου ποσού σύνταξης (μείωση κατά 18% στην καταβολή του υπερβάλλοντος ποσού των 2.000 ευρώ από 1.1.2019, που δεν περιλήφθηκε στην αρχική ρύθμιση του άρθρου 14 του ν. 4387/2016, αλλά προβλέφθηκε μεταγενέστερα στο άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 4472/2017, που τελικά δεν έλαβε χώρα, κατόπιν του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 4583/2018, ο οποίος ψηφίστηκε στις 18.12.2018, ήτοι λίγες μόνο μέρες πριν από την εφαρμογή της εν λόγω μείωσης του 18%, ενώ με το άρθρο 25 του ν. 4670/2020 προβλέπεται η καταβολή προσωπικής διαφοράς στους συνταξιοδοτηθέντες πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, σε περίπτωση που το ποσό που προκύπτει μετά από τον

επανυπολογισμό βάσει του άρθρου 8 του ν. 4387/2016 είναι μειωμένο σε σχέση με τη σύνταξη που ήδη εισπράττουν – βλ. σκέψεις 8, 9, 10, 11 της παρούσας), δεν διασφαλίζεται η αρχή της ασφάλειας δικαίου, αντιθέτως εντείνεται η αβεβαιότητα ως προς το συνταξιοδοτικό καθεστώς των καθηγητών ΑΕΙ. **22.6.** Περαιτέρω, σε ό,τι αφορά την τήρηση ή μη της συνταγματικής αρχής της εύλογης αναλογίας, εκτιμώντας τα κριτήρια της αρχής όπως προαναφέρθηκαν (σκέψη 5), στην προκειμένη υπόθεση, βάσει των αριθμητικών στοιχείων που ανωτέρω αναφέρονται (σκέψη 18) και με δεδομένο ότι οι ενάγοντες κατατάσσονται στους υψηλόμισθους, το ύψος των συντάξεών τους μετά την επιβολή ανώτατου ορίου των 2.000 ευρώ, συνεκτιμωμένων και των κρατήσεων επί του ποσού αυτού, αφίσταται τόσο από τις αποδοχές ενεργείας αυτών, ώστε να ανατρέπεται κατ' ουσίαν το επίπεδο ζωής τους [κριτήρια (α) και (δ)]. **22.7.** Εξάλλου, το γεγονός ότι η ρύθμιση αφορά περιορισμένο χρονικό διάστημα δεν αναιρεί τα ανωτέρω, διότι αφενός μεν η εφαρμογή του επίμαχου μέτρου προβλέπεται για ικανό χρονικό διάστημα, αφετέρου δε το μέτρο αυτό συνεπάγεται περαιτέρω περικοπές στις ήδη μειωθείσες, κατά τα προεκτεθέντα, συντάξεις αυτών. **22.8.** Δεν προκύπτει ούτε αιτιολογείται ότι οι επίμαχες περικοπές συμβάλλουν στη βιωσιμότητα μακροπρόθεσμα του συνταξιοδοτικού συστήματος [(κριτήρια (β) και (ε)], τέθηκε δε ανώτατο όριο στις συντάξεις των εναγόντων, καθηγητών ΑΕΙ, κατά τρόπο μη συμβατό με τη λειτουργία της σύνταξης, καθόσον αποτελεί περικοπή οριζόντια χωρίς να ληφθεί υπόψη, όπως προαναφέρθηκε, η σημασία του συνταγματικά κατοχυρωμένου λειτουργήματος των εναγόντων και οι ιδιαίτερες υπηρεσιακές τους συνθήκες [κριτήριο (γ)]. **22.9.** Ουδεμία ορισμένη αναφορά έγινε σε δυσμενή τρέχοντα δημοσιονομικά και οικονομικά δεδομένα, αντιθέτως από την αιτιολογική έκθεση του άρθρου 1 παρ. 2 του ν. 4583/2018, που αναφέρεται στη σκέψη 16, διαφαίνεται μια θετική εικόνα των δεδομένων αυτών, τουλάχιστον για το κρίσιμο χρονικό διάστημα [κριτήριο (στ)]. **22.10.** Ενόψει όλων των ανωτέρω, οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, με τις οποίες επιβάλλεται προσωρινό, μέχρι 31.12.2018, ανώτατο όριο ποσού 2.000 ευρώ στις καταβαλλόμενες ατομικές μηνιαίες συντάξεις των καθηγητών ΑΕΙ που είχαν καταστεί συνταξιούχοι του Δημοσίου έως την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 (12.5.2016), δεν είναι εφαρμοστέες, διότι αντίκεινται στα άρθρα 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 25 παρ. 1 και 4, 17 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ισότητας ενώπιον του νόμου και των δημοσίων βαρών και της αναλογικότητας, καθώς και στο επίσης κατοχυρωμένο στο άρθρο 16 του Συντάγματος ειδικό μισθολογικό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των καθηγητών ΑΕΙ, αλλά και στην αρχή της εύλογης αναλογίας αποδοχών ενέργειας και συντάξεων των καθηγητών ΑΕΙ.

Για τους λόγους αυτούς

Επί του προδικαστικού ερωτήματος η Ολομέλεια αποφάινεται ότι οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, με τις οποίες επιβάλλεται προσωρινό, μέχρι 31.12.2018, ανώτατο όριο ποσού 2.000 ευρώ στις καταβαλλόμενες ατομικές μηνιαίες συντάξεις των καθηγητών ΑΕΙ που είχαν καταστεί συνταξιούχοι του Δημοσίου έως την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, δεν εγείρουν ζήτημα αντίθεσης αυτών στο Σύνταγμα ή σε υπερνομοθετικής ισχύος ρυθμίσεις.

Αναπέμπει, κατά τα λοιπά, την αγωγή στο Τέταρτο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε σε τηλεδιάσκεψη, στις 23 Φεβρουαρίου 2022.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΓΝΑΡΔΕΛΛΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 7 του ν. 4820/2021 (βλ. 22553/10.5.2022 απόφαση Προέδρου ΕλΣυν), στις 10 Μαΐου 2022.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ